

Självständigt arbete krigsvetenskap (15 hp)

Författare	OP 08-11
Namn Kd Erik Oskarsson	SA VT 2011
Handledare	
Namn Louise Weibull	
Antal ord: 9 736	

Kadetter och anhöriga

En undersökning angående kadetter, deras anhöriga och inställning till utlandstjänst

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilken inställning kadetter och deras anhöriga har till utlandstjänst och diskutera möjliga orsaker till de olika åsikterna. Andra frågor som belyses är om de som genomfört utlandstjänst innan de börjat utbildningen upplevt några men efter sin tjänstgöring och hur de anhöriga sett på denna tjänstgöring. Då tidigare forskning rörande kadeters och deras anhörigas syn på utlandstjänst saknas, utgör uppsatsen ett begränsat men viktigt empiriskt bidrag. Kring denna empiri förs ett resonemang om hur den nya sortens officerare kan tänkas fundera i dessa frågor.

Bland de resultat som kan utläsas är att kadetterna i OP 08-11 ser sina anhörigas åsikt som en viktig del i sin motivation för att göra utlandstjänst. Större delen av de svarande ser också själva positivt på en framtida utlandstjänst. Bland de anhöriga är inte bilden lika positiv, och en övervägande del av kadetternas anhöriga har en negativ inställning.

Nyckelord:

Kadett, utlandstjänst, anhöriga,

Abstract

What this paper aims to investigate is what attitude cadets and their families have for overseas service and what this may be due to. Other issues presented is if those who performed service abroad before they started officers training had experienced any negative personality changes (after their service and if their relatives have seen any changes after the service). There is no prior research in the area that focus on cadets and their relative's stance on overseas service hence this essay is a limited, but an important contribution. A discussion concerns how the new kind of officers is likely to reflect on these issues.

The findings indicate that the cadets in OP 08-11 view their relatives' as an important part of their motivation for service abroad, and that most of the cadets welcome a future overseas service. The relatives on the other hand, does not share this positive view, in fact, the vast majority of the cadets relatives have an attitude that is negative.

Keywords:

Cadet, overseas service, relatives

Innehållsförteckning

1 Förord.....	5
2 Inledning	6
2.1 Bakgrund	6
2.2 Syfte och frågeställning	8
2.3 Avgränsningar.....	8
3 Teori.....	9
3.1 Tidigare forskning.....	9
4 Metod	12
4.1 Enkätundersökning.....	12
4.1.1 Enkätinstrument	12
4.1.2 Val av urvalsgrupp	12
4.1.3 Enkätmetodik	13
4.1.4 Bortfallsanalys.....	14
5 Resultat	15
5.1 Missionserfarenhet bland kadetter	15
5.2 Anhörigas inställning till utlandstjänst	16
5.3 De som gjort utlandstjänst	17
5.4 Anhörigas allmänna påverkan på motivationen	18
6 Diskussion och analys	19
6.1 Tidigare utlandstjänst	19
6.2 Barn.....	20
6.3 Obligatoriet	20
6.4 Olika vapengrenar, olika inställning	21
6.5 Anhöriga	22
6.6 Övriga reflektioner	22
7 Slutsatser	23
7.1 Slutsatser.....	23
7.2 Förslag på vidare forskning	23
7.3 Kritik av uppsatsen.....	23
8 Referenser	25

9 Bilagor	26
9.1 Kadetter och anhörigas bakgrund.....	26
9.1.1 Kadetters bakgrund.....	26
9.1.2 Anhörigas bakgrund	28
9.2 Enkät	29

1 Förord

Jag skulle i detta förord först och främst vilja tacka den 216:e kursen på MHS Karlberg som med kort varsel kunde hjälpa mig och fylla i enkäten som ligger till grund för mitt arbete. Sedan vill jag rikta ett stort tack till min handledare Louise som genom sina tips, trix och stöd fick min uppsats att utvecklas i rätt riktning.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Sverige har sedan 1956, då man för första gången skickade trupp till Suez¹ deltagit i olika internationella insatser med väldigt olika konfliktnivåer. Bland våra ledande politiker verkar det också finnas en stark övertygelse om att de militära insatserna Sverige bidrar till är en viktig insats för det säkerhetspolitiska läget runt om i världen. Genom sina insatser i Sinai, Cypern, Libanon, Kongo, Bosnien och Kosovo har Sverige skaffat sig ett bra rykte runt om i världen för sitt professionella uppträdande och välutbildade soldater.²

Sedan insatsen i Suez har Sverige skickat förband till olika platser runt om i världen, som för stora delar av den svenska befolkningen alltid kommer att kopplas samman med traditionellt fredsarbete. Sedan kalla krigets slut har typen av konflikter förändrats, från kalla krigets maktbalans till att till stor del handla om strider mellan olika etniska grupper, ofta inom ett land. I takt med denna förändring har det svenska försvaret också förändrats. I dag är en av Försvarmaktens huvuduppgifter internationella insatser.³ På de olika platserna där svenska soldater finns och har funnits, har de haft olika FN mandat. Beroende på vad FN bedömer krävs för att skapa en bättre tillvaro i området kan dessa vara av karaktärerna peacekeeping eller peaceenforcement. Skillnaden mellan dessa är att peacekeeping är en mer övervakande uppgift där t.ex. två stridande parter har slutat strida och man ser till att det förblir på det viset, peaceenforcement däremot är en uppgift där de militära styrkorna t.ex. med vapenmakt skall dela på två stridande parter.

Det insatsområde där Sverige idag bidrar med mest militära resurser, jämfört med andra platser, är i Afghanistan. Det är även den insats som får störst medial uppmärksamhet i de svenska medierna. Sedan 2001 deltar vi med trupp i den internationella styrka som på sikt skall kunna lämna över säkerhetsansvaret och utvecklingen av landet till det afghanska regeringen⁴, detta sker genom så kallade COIN operationer⁵. Under de senaste åren har säkerhetsläget i landet blivit sämre och svenska soldater har fått sätta livet till. I denna insats, som i många av de andra insatsområdena deltar utöver Sverige också Tyskland, Finland, Danmark, Storbritannien och USA m.fl.⁶

För att Sverige skall kunna ta på sig uppdrag på den internationella arenan likt det i Afghanistan behövs soldater som är beredda att göra detta. Men utöver det behövs även familjer som står bakom och stöttar dessa soldater. Huvudresultatet av den så kallade "veteransoldat utredningen"^{7 8}, en tidigare studie kring utlandstjänst och anhöriga, var att Försvarmakten måste bli bättre på att ta hand om de familjer och anhöriga som är kvar i Sverige.

¹ Sjöstrand, C, (2000)

² Sjöstrand, C, (2000)

³ <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Internationella-insatser/> besökt 2011-05-09

⁴ <http://www.sverigeiafghanistan.se/> besökt 2011-05-10

⁵ NATO, (2008) s. 2-C-18

⁶ <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php> besökt 2011-05-30

⁷ SOU 2007:77

⁸ SOU 2008:91

Bakom var och en av de individer som väljer att göra en insats för Sverige utomlands finns det en familj, syskon, föräldrar och vänner. För dessa anhöriga förändras tillvaron naturligtvis under tjänstgöringen. För de soldater som har en familj så ökar arbetsbördan för den partner som är hemma i Sverige. Särskilt utsatta är exempelvis familjer med mindre barn som skall hämtas på dagis och skolor.⁹ Enligt tidigare undersökningar så ändrar många anhöriga under denna tid sin uppfattning, om hur de ser på att deras partner, son, dotter eller syskon åker till krigshärjade länder i Sveriges namn, till det sämre.¹⁰

De kadetter som idag går Officersutbildningen möter en helt annan verklighet mot vad de flesta av deras äldre kollegor gjorde vid examen, i och med att Försvarsmakten idag har fokus på internationella uppdrag runt om i världen. De kommer vidare att hamna i ett system som bygger på att hela förband med fast anställda soldater åker utomlands med olika mellanrum. De får vid anställning skriva på att de är beredda att göra utlandstjänstgöring, något som påverkar deras anhöriga på olika sätt. Kommer deras anhöriga att ha förståelse för deras val av karriär eller kommer det att påverka många relationer negativt?

Officersutbildningen är sedan 2007 en treårig akademisk utbildning vid Försvarshögskolan i Stockholm. Utbildningen ger 180 högskolepoäng och en officersexamen. De första tre terminerna plus sjätte terminen koncentreras i huvudsak till teoretisk utbildning förlagd på Militärhögskolan Karlberg. Termin fyra och fem genomförs på skolor som Försvarsmakten har runt om i Sverige, detta kallas verksamhetsförlagd utbildning (VFU). På dessa skolor lär sig kadetterna, beroende på inriktning, mer av det specifika hantverk som vid anställning kommer att vara deras arbete, t.ex. om man vid anställning skall börja jobba vid artilleriregementet så går kadetten, för det mesta, på artilleriets stridsskola i Boden.

Det svenska anhörigstödet idag har följande utseende. Under utlandstjänstgöringen bjuds de anhöriga in till så kallade anhörigträffar tre till fyra gånger under tiden missionen pågår. Vidare finns vid behov eller vid speciella händelser möjlighet till extra träffar.¹¹ Under dessa träffar brukar även olika stödorganisationer så som Soldathemsorganisationen och Invidzonen finnas på plats. Dessa organisationer anordnar även egna träffar¹² för dem som känner att de har behov av någon att prata med, eller bara vill träffa andra som också har en närstående som är i det militära.

Som systemet för utlandslandstjänst idag ser ut består en tjänstgöring av tre faser. Under den första fasen som sker på Livgardet i Stockholmsområdet förbereds förbandet som skall åka under tre månader genom att öva tillsammans och lära sig mer om det område de kommer att åka till. Andra fasen är själva utlandsdelen som vanligtvis består av sex månader och under denna tid har soldaterna och officerarna rätt till två hemresor mellan 7-14 dagar¹³, så kallade "leaves", (den officiella benämningen på hemresor under missionstiden). Tredje fasen består av hemkomst, medaljceremoni, efterarbete samt ledighet.

⁹ Tagesson, P, (2004) s. 27

¹⁰ Officersförbundet, (2008)

¹¹ SOU 2008:91 s. 248-249

¹² <http://www.invidzonen.se/Default.aspx?page=49> besökt 2011-05-19

¹³ SOU 2007:77 s.104

2.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka kadetter och deras anhörigas inställning, som det uppfattas av kadetterna på den 216:e officerskursen på Militärhögskolan Karlberg, beträffande det yrkesval som kadetterna har gjort och de arbetsuppgifter som följer med yrket, speciellt det faktum att utlandstjänst nu är obligatoriskt för alla anställda.

Mer i detalj kan följande frågeställningar sägas utgöra denna studies fokus.

- Hur mycket påverkar de anhörigas åsikt kadeters motivation till att göra utlandstjänstgöring i sitt framtida yrke?
- Hur ser inställningen till utlandstjänstgöring ut bland kadetterna på den 216:e kursen?
- Har obligatoriet om utlandstjänst påverkat inställningen till det yrkesval som kadetterna gjort, både bland anhöriga eller bland kadetterna själva?
- Har kadetter som tidigare gjort utlandstjänst upplevt några negativa fysiska eller psykiska effekter efter sin hemkomst från mission?
- Vilken påverkan har barn när det gäller motivationen till utlandstjänst bland kadetter och anhöriga?

2.3 Avgränsningar

De som medverkar i undersökningen är endast kadetter ur den 216:kursen på MHS Karlberg. Anhörigas åsikt och inställning i frågan besvaras indirekt genom kadetterna.

3 Teori

3.1 Tidigare forskning

Fältet military families är ett samlingsnamn för många olika forskningsinriktningar med anknytning till utlandstjänst och anhörigstöd. Området är brett och innefattar många faktorer. För en begränsad litteraturoversikt i ämnet se Weibulls ”*Vi borde också få medalj*”. Författaren tar där upp flera av de internationella undersökningarna och rapporterna i ämnet på ett kortfattat och överskådligt sätt.

What We Know About Army Families¹⁴ från 2007, är en av de mer omfattande studierna som refererar till över 300 tidigare utredningar och studier. I undersökningen tas det mesta upp som berör anhöriga, allt från hur stor del av officerare och soldater som var gifta 1995 samt 2007, till vad anhöriga tycker är viktigt för att det skall fungera i vardagen medan ena partnern tjänstgör utomlands. En viktig del som lyfts fram i undersökningen är att soldaterna, för att kunna koncentrera sig på sin uppgift, måste veta att deras familjer är omhändertagna.

To concentrate on the challenges they face, Soldiers must understand the frequency and cycle of projected deployments. Likewise, they must believe that their families will be provided for in their absence.¹⁵

Mot slutet av studien räknas rekommendationer upp för olika militära nivåer¹⁶. På just den nivå, vilken är att leda upp till plutonsstorlek (ungefär 30 personer), som kadetterna i denna studie kommer att göra efter sin examen ges flera förslag. Som exempel skall man som chef sätta sig in i hur familjen kan påverka en soldats beredskapsmöjligheter och hur man på bästa sätt kan stödja om så behövs.¹⁷

Studien “Effects of a military overseas peacekeeping deployment on marital quality, satisfaction and stability” av Schumm, Bell och Gade,¹⁸ som kom ut år 2000, genomfördes genom att fråga 100 gifta par om hur deras relation påverkades av att ena partnern åkte på utlandsmission, i detta fall amerikanska soldater i Sinai. Undersökningen pågick mellan 1994-1997, medan själva missionen pågick 1995. Det rapporten visar är att under själva missionen så påverkades en del äktenskap (”marital satisfaction”) negativt, men i det långa loppet så märktes det inte någon större skillnad på detta bland dem som fortfarande var gifta efter missionen.

Det har även gjorts flera omfattande undersökningar de senaste 10 åren i Sverige inom ämnet military families. Dessa presenteras mera i detalj nedan, då deras relevans för föreliggande studie bedömts vara stor.

På försvarsmaktens hemsida kan man läsa definitionen på anhörig som gäller inom det svenska försvaret:

¹⁴ Booth, Segal, Bell, (2007)

¹⁵ Booth, Segal, Bell, (2007) s. 4

¹⁶ Booth, Segal, Bell, (2007) s. 132-134

¹⁷ Booth, Segal, Bell, (2007) s. 133

¹⁸ Schumm, Bell, Gade, (2000)

Anhörig kan vara make, maka, sambo, partner, barn, förälder, syskon, andra släktingar eller nya och gamla vänner. Försvarsmakten skiljer dock på anhörig som är alla närstående i en vidare bemärkelse och närmast anhörig. Med närmast anhörig avses personen som den anställde själv har valt att definiera som personen som står honom eller henne närmast. Närmast anhörig har i detta sammanhang inget samband med den juridiska definitionen.¹⁹

En undersökning är gjord av officersförbundet 2008²⁰ med hjälp av företaget Synovate. Syftet med den undersökningen var att beskriva hur anhöriga till de officerare och soldater som tjänstgör i den svenska utlandsstyrkan upplever sin situation.²¹ Med hjälp av en enkätundersökning och intervjuer, där drygt 900 deltog, genomförde man den då hittills största undersökningen om anhörigas syn på utlandstjänst. Enkäten tog upp flera viktiga frågor i ämnet, några av dessa var om de anhöriga fick tillräcklig information inför utlandstjänsten och orsakerna bakom anhörigas inställning till utlandstjänst. Det undersökningen visar är att andelen negativa till ännu en utlandstjänst har ökat markant bland de anhöriga. Detta syntes tydligast bland dem som har haft "sin soldat" i Afghanistan där riskerna är högre. På frågeställningen; *"Inför tjänstgöringen, var du då positiv eller negativ till att han/hon skulle tjänstgöra i Utlandsstyrkan?"* svarade 54 % positiva till att deras make/maka skulle tjänstgöra i utlandsstyrkan, medan denna procentsats efter tjänstgöringen minskat till 41 %²². I ett öppet svar beskrev en partner till en officer sin syn angående utlandstjänstens påverkan på följande sätt:

Det tog lång tid innan min partner mätte bra igen och vår relation blev mycket ansträngd på grund av det. Jag ser inte att Försvarsmakten har förbättrat läget och oroar mig för att han skulle må lika dåligt igen.²³

Problemet med att partnern inte mätte bra efter hemkomsten återkommer i många svar från partners, det upplevdes att förhållandet blev ansträngt på grund av detta. Det som också upplevs vara ett problem är att bördan i hemmet ökar markant, men ersättningen som familjen får för uppoffringen inte är nog. Det eftersöks mer hjälp med de vardagliga bestyren, men även mer information och nödnummer under utlandstjänsten.

Undersökningen visar även att vid missioner med högre risk påverkas de anhörigas inställning till utlandstjänst negativt.²⁴

År 2004 skrevs en c-uppsats på Chefsprogrammet FHS²⁵ som behandlade vilka behov familjer till officerare behöver ha tillgodosedda för att de skall kunna fungera någorlunda normalt under tiden utlandsmissionen pågår. Resultatet visar framför allt att de anhöriga anser att deras vardag försvårats och att de fått en ökad belastning under tiden partnern är borta, t.ex. med hushållstjänster, servicetjänster och att ta hand om barn.²⁶ Många anhöriga tvingas gå ner i arbetstid på grund av att det finns så mycket annat som måste gå före arbetet för att få

¹⁹ <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Internationella-insatser/Information-till-anhoriga/Vem-raknas-som-anhorig-/> besökt 2011-05-30

²⁰ Officersförbundet, (2008)

²¹ Officersförbundet, (2008) s. 6

²² Officersförbundet, (2008) s. 10

²³ Officersförbundet, (2008) s. 10

²⁴ Officersförbundet, (2008) s. 27

²⁵ Tagesson, P, (2004)

²⁶ Tagesson, P, (2004) s. 27

vardagen att gå ihop. Partners möjlighet till egen karriärutveckling drabbas i vissa fall hårt, något som också påverkar anhörigas inställning till utlandstjänstgöring.

Tagesson jämför sedan sina resultat från enkäten med en liknande undersökning från 2002. Det denna jämförelse visar är att det hade blivit en betydligt mer positiv syn på utlandstjänst bland officerare som läste på Chefsprogrammet.

Av de svarande 2004 så var över två tredjedelar (69 %) positiv till utlandstjänstgöring, en tredjedel (33 %) svarade vet inte och strax under en sjättedel (15 %) var negativa. Två femtedelar (38 %) hade erfarenhet av utlandstjänstgöring. I undersökningen från 2002 så var två femtedelar (37 %) positiv till utlandstjänst.

2009 publicerades ”Vi borde också få medalj”²⁷. Det är en studie där forskningsprojektet gick ut på att djupintervjua fem officers par, där officeren genomförde utlandstjänstgöring. De personer som ingick i studien intervjuades före, under och efter missionen. Det man kan läsa här är att det finns olika behov beroende i vilken fas av missionen det är. Det som Weibull kom fram till i sin rapport är att det behövs mer information om hur man skall förklara för ett barn att pappa eller mamma skall åka bort och vad detta kan innebära. Även tätare med anhörigträffar ansågs vara nödvändigt samt hur man skall förhålla sig till sin omgivning (t.ex. skolpersonal, kollegor m.fl.). I ett av intervju svaren kan man uppfatta en irritation över att behöva försvara sin mans val och att den anhörige tycker det går lite för långt när även deras barn får göra det, ”...dom kan inte hjälpa att dom har en pappa som är officer.”²⁸ Även ett större behov av information från insatsområdet efterfrågas, så som ett veckobrev från bataljonschefen.

Om just ämnet kadetter och deras anhöriga finns det ingen tidigare forskning i Sverige. Men det finns en studie från 2010²⁹ om den första kullen kadetter som tog examen från Officersprogrammet 2010 (årskullen som gick året före den årskurs som ingår i denna undersökning). Syftet med undersökningen var att få en fördjupad förståelse för kadetternas syn på den utbildning de genomgått och synen på deras framtid i Försvarsmakten. Det resultat som har direkt bäring mot denna undersökning är att samtliga deltagare såg det som en självklarhet att genomföra utlandstjänst.

Självklart så vill jag åka utomlands, det ingår i yrket. Det är där jag betalar tillbaka för mina tre års utbildning här, min värnplikt och all träning. Vi måste ju användas till någonting känner jag så att jag inte bara har kostat. Där ser jag att vi betalar tillbaka, det är utlandstjänsterna.³⁰

Av undersökningen framgick det även vissa farhågor rörande bristande förståelse för vad de nya Officers programs officerarna egentligen var för några. Bland annat att de skulle ses som farliga konkurrenter bland de yngre officerarna när det gällde möjligheter till avancemang i organisationen.³¹

²⁷ Weibull, L, (2009)

²⁸ Weibull, L, (2009) s.23

²⁹ Hyllengren, P, (2010)

³⁰ Hyllengren, P, (2010) s. 19

³¹ Hyllengren, P, (2010) s. 14-16

4 Metod

I detta kapitel beskrivs val av undersökningsmetod och hur undersökningen har gått till. Utöver det beskrivs mer detaljerat vilka som deltagit, på vilket sätt enkäten gjordes och hur det inkomna materialet bearbetats.

Det frågeformulär som använts bifogas i bilaga 9.2.

4.1 Enkätundersökning

För att besvara frågeställningarna bedömdes det viktigt med en hög svarsfrekvens. Då tiden inte räckte till för en kvalitativ undersökning valdes därför metoden enkätundersökning som är en kvantitativ metod. Generellt kan man säga att enkäter medger ett mycket större deltagarantal än intervjuer. Med intervjuer får man bara åsikten hos enstaka individer, även om denna metod har andra fördelar, exempelvis att man kan få fördjupade svar och vid behov kunna ge följdfrågor så att intervjuaren får ut ett svar som är väsentligt i den aktuella undersökningen. Risken med enkät är att frågor kan feltolkas och respondenten svarar på något helt annat än det som var tänkt. Vissa kvantitativt orienterade forskare vill påstå att det genom enkät är lättare att få fram en grupps åsikt, medan mer kvalitativt inriktade forskare menar att det är vilseledande att alls tro att man någonsin skulle kunna nå fram till en ”sanning” oavsett val av metod. (För en diskussion i ämnet se Alvesson och Sköldbergs bok³²). Därför valdes i detta fall enkät av den anledningen att jag ville få fram vad kursen tyckte och inte bara en fördjupad bild av enstaka kadetters åsikter. Om det däremot hade varit intressant att veta vad en mindre grupp har för åsikt i ämnet, hade intervju varit att föredra eftersom det ger möjligheten att lyfta fram nyanser i svaren och en fördjupad bild. En annan viktig faktor är tiden. På grund av tidsbrist gjordes bedömningen att intervjuer var för tidskrävande i förberedelsetid jämfört med enkäter.

4.1.1 Enkätinstrument

För det praktiska genomförandet av enkäten valdes programmet EVAL som är ett datorbaserat evalueringssystem där en webblänk skickas ut till respondenterna och de svarande själva fyller i enkäten. Detta underlättade för de svarande, då de slapp hålla på med svarspost, något som också bedömdes öka möjligheterna till att få en hög svarsfrekvens. EVAL ger en möjlighet att göra jämförelser mellan olika frågeställningar. Men på grund av att programmet inte fungerade fullt ut när det gällde denna funktion, begränsades denna möjlighet, detta medför att det inte finns några sådana redovisade i uppsatsen.

4.1.2 Val av urvalsgrupp

Som undersökningsgrupp valdes den 216:e kursens kadetter. Detta för att kunna nå och påminna respondenterna med kort varsel. Bedömningen gjordes att även om det var frivilligt, så skulle svarsfrekvensen bli hög eftersom det var kurskamrater till mig som fyllde i enkäten. Vidare sågs här en möjlighet att kartlägga vad kadetternas anhöriga kunde ha för åsikt om yrkesvalet, eftersom jag inte kände till att någon sådan undersökning gjorts tidigare.

Av de svarande kadetterna så var 83 st män medan nio var kvinnor, åldern varierar från 20 år till över 30 år. Sex stycken har barn, 42 st är ensamstående övriga är antingen gift, har sambo eller är särbo. Bland de svarande så finns det 20 st som tidigare gjort utlandstjänst, det innebär att många av kadetterna inte har någon mer erfarenhet av det militära än sin värnplikt, som

³² Alvesson, M & Sköldberg, K, (1994)

alla har gjort, innan skolan, finns även en stor del kadetterna som arbetat som BFA³³ eller inom olika beredskapsförband. Utöver sitt boende på Karlberg så bor 29 st hemma hos sina föräldrar, 63 st har antingen hus eller lägenhet. 57 st kommer efter examen att tillhöra armén, 15 st flygvapnet och 19 flottan eller marinen. En kadett har antingen missat eller valt att inte svara på frågan.

De anhöriga som refereras till är i åldrarna från, under 20 år till 35 år och 41 år och äldre. 20st är män medan 72st är kvinnor. 42st är i ett förhållande med en kadett, 45st är en förälder och 5st är ett syskon.

I bilaga 9.1 finns mer detaljerade uppgifter om kadetternas samt de anhörigas bakgrund.

Anledningen till att det inte är de anhöriga direkt som svarar på enkäten är på grund av svårigheterna att få kontakt med dessa. De register som finns innefattar inte mailadresser till anhöriga. Att skicka länken till kadetter för att vidarebefordra till de anhöriga uppskattades ta för lång tid och risken för att många av länkarna skulle fastna hos kadetterna bedömdes som stor.

Uppsatsen har därför vissa metodologiska svagheter och kommer heller inte att ge en fullständig bild av hur kadetter och deras anhöriga ser på utlandstjänstgöring och relaterade problemområden. Kartläggningen av kadetternas bild utav utlandstjänstgöring är dock ett område som inte uppmärksammats i tidigare forskning.

4.1.3 Enkätmetodik

Valet av frågor har delvis inspirerats av den tidigare nämnda undersökningen utförd på uppdrag av Officersförbundet och en C-uppsats på Chefsprogrammet av Tagesson³⁴. De frågor som använts samt svarssystemet liknar det som har använts i officersförbundets undersökning³⁵ med få svarsalternativ och inte allt för invecklade frågor. En annan anledning till att använda i stort sätt samma frågor som i tidigare undersökningar var att detta möjliggjorde jämförelse med mitt egna inhämtade material. För att tydliggöra min forskning har jag använt mig av Tagessons tidigare forskning som referensstudie. Jag har valt just hans forskning på grund av likheterna i forskningen men skillnader i målgrupper.

Eftersom jag använde mig av EVAL så kunde resultatet bearbetas med hjälp av programmets utvärderingsfunktion. Programmet kan hjälpa till med att göra diagram över de olika frågorna samt göra sammanställningar, vilket underlättar utvärderingsarbetet av materialet.

Med hjälp av den avslutande frågan ”Svaren som du angett att den anhörige tycker är:” ges en indikation kring vilken halt av sanning det finns bakom svaren som kadetterna gett, indirekt för sina anhöriga, som har med de anhörigas inställning att göra. Svaren här var väldigt positiva, nästan tre fjärdedelar (67 %) angav att de själva hört den anhörige säga detta, en tredjedel (29 %) att de hade uppfattat tendenser till detta tyckande medan endast tre stycken (3 %) hade gissat att den anhörige tyckte som det angivits i svaren. Huruvida kadetten uppfattat den anhöriges åsikt korrekt, kan av naturliga skäl inte avgöras.

³³ Befäls Förstärknings Anställd (visstidsanställning)

³⁴ Tagesson, P, (2004)

³⁵ Officersförbundet, (2008)

Beskrivning av undersökningsgruppernas data presenteras i bilaga 9.1, först kadetternas bakgrund vilket sedan följs av de anhöriga som kadetterna refererar till i sina svar, detta för att underlätta förståelse och vidare läsning av kommande kapitel.

Resultatet på frågan *"La DU eller någon anhörig märke till någon form av negativ psykisk/fysisk reaktion hos någon ANHÖRIG efter utlandstjänstgöringen?"* kommer inte att redovisas på grund av att ingen av kadetterna uppgett att någon förändring märkts på någon anhörig.

4.1.4 Bortfallsanalys

Enkäten skickades ut till samtliga kadetter på den 216:e kursen på MHS Karlberg genom en sändlista. Antalet kadetter på kursen är 116 st. En påminnelse skickades ut den sista morgonen innan enkäten stängdes, då hade 85 svarat. Efter påminnelsen så kom ytterligare åtta svar in, detta innebär att det slutgiltiga antalet blev 93 svarande.

En av enkäterna togs bort på grund av att respondenten inte svarat på den i sammanhanget viktiga frågan *"Hur ställer du dig idag till en framtida utlandstjänst?"*

En av kadetterna fick inte mailet på grund av tekniska problem och jag svarade inte själv heller på enkäten av förståeliga skäl. Resterande som inte svarat på enkäten har troligtvis inte varit inne och kollat sin mail under tiden enkäten var tillgänglig.

De som kunde ha svarat på enkäten blir då 114 st. Det ger en svarsprocent på 82 %. Enligt Metodpraktikan³⁶ så är en svarsfrekvens på 60-65% bra. Detta medför då att min undersöknings svarsfrekvens är god.

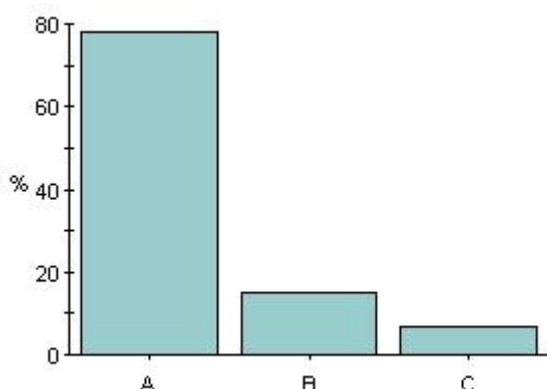
³⁶ Esaiasson, P, (2007) s. 264

5 Resultat

Nedan presenteras svaren på frågorna från den genomförda undersökningen vid OP 08-11 (216:e kompaniet). Angående kadetternas bakgrund finns en mer detaljerad beskrivning av dessa och de anhöriga i bilaga 9.1.

Redovisningen av de, för undersökningen som helhet, mest centrala enkätfrågorna följer nedan.

5.1 Missionserfarenhet bland kadetter

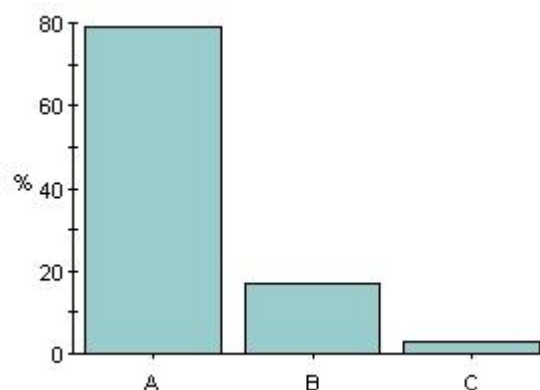

Figur 1. Missionserfarenhet bland kadetter. N=92

Bland kadetterna har största delen av dem, drygt tre fjärdedelar (78 %) inte gjort någon utlandstjänst ännu (A). Bland dem som gjort utlandstjänst (20 stycken) så har större delen av dem (B)(15 %) (14 stycken) gjort en utlandsmission medan de övriga (C)(7 %) har gjort 2 eller fler tjänstgöringar utomlands. De som gjort utlandstjänstgöring fick även svara på var och när de gjort dessa tjänstgöringar. De platser som kadetter varit på är Afghanistan, Kosovo, Liberia och Tchad. Detta har skett utspritt från början på 2000 till 2009. Den av de olika platserna där störst andel av kadetterna

varit och gjort mission är i Afghanistan, en del har varit dit fler än en gång.

På frågan om hur kadetterna ser på framtiden och utlandstjänst så är strax över tre fjärdedelar (79 %) positiva (A) till en framtida utlandstjänst. De som inte riktigt tar ställning (B) motsvarar ungefär en femtedel (17 %). Av de svarande var endast en liten andel (3 %) negativa (C) till utlandstjänst.

Figur 2. Kadeters inställning till utlandstjänst. N=92

5.2 Anhörigas inställning till utlandstjänst.

- a) Mycket positiv 2.17%
- b) Ganska positiv 22.8%
- c) Varken eller 13%
- d) Ganska negativ 50%
- e) Mycket negativ 12%

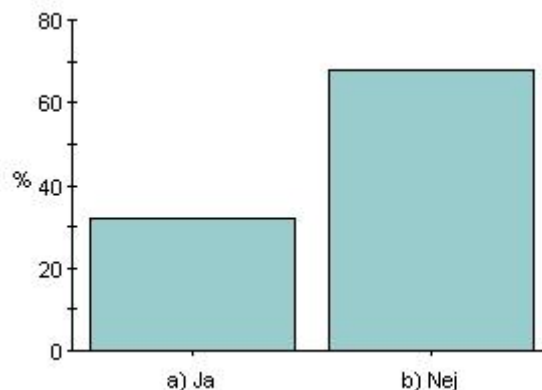
Tabell 1. Anhörigas inställning till utlandstjänst, enligt kadetterna själva. N=92

Bland de anhöriga är över hälften (62 %) mer eller mindre negativa till utlandstjänst medan endast en fjärdedel ställer sig positiva till att deras kadett kan komma att göra utlandstjänst. Drygt var tionde (13 %) svarar att de inte tar ställning i frågan. Över hälften (55 %) angav att anledningen till den negativa inställningen var i första hand riskerna som en utlandstjänstgöring medför. Andra uppger också sociala skäl (30 %), man är borta från de nära och kära. Rädslan för att kadetten efter sin tjänstgöring skall ha förändrats negativt till följd av det han/hon har upplevt har nästan en fjärdedel uppgett (24 %). Den sammanlagda tiden att vara borta sågs inte som en allt för stor faktor (8 %).

På frågan angående obligatoriet om utlandstjänst fått anhöriga att ifrågasätta kadettens yrkesval, svarar nästan sju tiondelar (69 %) att så inte var fallet. Resterande (31 %) svarade ja på frågan. Detta innebär att det finns ett visst ifrågasättande bland anhöriga till kadettens yrkesval. Resultatet illustreras i diagrammet till höger (Figur 3). Bland kadetterna själva såg siffrorna snarlika ut. De som svarade ja på frågan utgjordes av en fjärdedel (25 %) medan de resterande tre fjärdedelarna (75 %) svarade nej.

I den grupp av kadetter som ifrågasatt sitt yrkesval på grund av obligatoriet kan man vid en jämförelse se att det finns ett samband till dem som är negativa till utlandstjänst samt större delen av dem som svarade varken eller på den aktuella frågan. Bland dem som svarat att de är positiva till utlandstjänstgöring hittar man de som inte tycker att obligatoriet påverkat yrkesvalet.

På frågan om den anhörige tror att kadetten kommer att negativt förändras personlighetsmässigt efter en utlandstjänstgöring, var svaret att de flesta inte trodde det (64 %), medan övriga (36 %) trodde att detta skulle kunna ske. Bland kadetterna fanns det en mer positiv syn då nästan nio tiondelar (88 %) inte trodde att någon negativ förändring skulle kunna ske. Endast drygt en tiondel (12 %) ansåg att detta skulle kunna vara mycket möjligt.

Figur 3. Anhörigas syn på obligatoriet, enligt kadetterna själva. N=92

5.3 De som gjort utlandstjänst

Bland dem som gjort utlandstjänst tidigare har tre fjärdedelar upplevt att en negativ inställning före sin tjänstgöring föreligger från människor i sin närhet så som föräldrar, syskon, morföräldrar, grannar och äldre släktingar. Men efter tjänstgöring är det ingen av kadetterna som upplevt någon negativ förändring hos de anhörigas inställning. Drygt en fjärdedel upplevde till och med att inställningen ändrats till det positivare.

På frågan om de anhöriga märkte någon negativ fysisk eller psykisk förändring hos kadetterna efter deras hemkomst, svarade en fjärdedel att de anhöriga märkt en förändring. Bland kadetterna själva var denna siffra ungefär hälften bland dem som gjort utlandstjänst. Största delen av de förändringar som skett var psykiska och de gick för de flesta över efter några veckor. Huruvida någon av dem fortfarande har problem framgår inte direkt i svaren, men känslan av att det finns dem som fortfarande upplever en viss förändring framgår i en kommentar på ett öppet svar (se nedan). De fritextsvar som fanns kopplade till frågorna angående vilka ändringar i beteende som uppfattats av anhöriga och av kadetterna själva är nedan sammanställda på ett mer överskådligt sätt.

Anhöriga

Fysisk förändring

- Fysiska besvär i form av stressmage.

Psykisk förändring

- Betydligt "kortare stubin".
- Sämre sömn, mindre acceptans för småproblem, ökad aggressivitet, känslökall
- Var stressad, hade svårt att koppla av.
- Många kadetter upplevde ett stadium av att dom var lättirriterade, frånvarande och rastlösa. Detta gick över efter en tid.

Kadetter

Fysisk förändring

- Sämre möjligheter till fysisk träning.
- Direkt efter hemkomst känner några sig lite vilsen i det civila livet, men är tillbaka till det normala efter några veckor.
- Stressmage.
- Blev lättare förbannad på saker.
- Belastningsskador samt sömnproblem, ökad aggressivitet, rastlöshet

Psykisk förändring

- Direkt efter insatsen stressad, reagerade på höga ljud. Detta gick över efter cirka 6 veckor
- Sömnsvårigheter
- Man kastar ett extra öga över axeln.
- Synisk
- Ibland frånvarande
- Saknad av kamrater/vardag

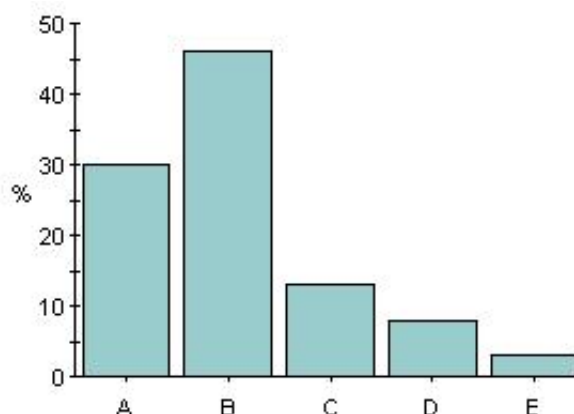
En kommentar från en av kadetterna visade också att det finns tendenser till att det fortfarande finns dem som upplever en permanent förändring.

Jag kan känna mig lite äldre och tråkigare, lite luttrad. Inte samma ungdomliga glöd som innan.

Sammanfattningsvis kan man se att de vanligaste problemen efter hemkomsten är sömnsvårigheter, stress, irritation och rastlöshet bland kadetterna.

5.4 Anhörigas allmänna påverkan på motivationen

Bland de avslutande frågorna, som besvarades av alla, rörde en fråga anhörigas allmänna påverkan på kadettens inställning till utlandstjänst. En stor del av Kadetterna tillskriver sina anhörigas åsikt stor vikt i sin egen motivation. De som ansåg att anhörigas påverkan var mycket stor (A) och ganska stor (B) utgör tillsammans över tre fjärdedelar (76 %). En mindre grupp (13 %) tycker att det varken har stor eller liten betydelse vad de anhöriga tycker (C). De som anser att de anhörigas inställning har en ganska liten (D) eller mycket liten (E) betydelse i deras motivation till utlandstjänst utgör tillsammans även de en tiondel (11 %).

Figur 4. Anhörigas påverkan på kadetten. N=92

6 Diskussion och analys

I detta kapitel analyseras och diskuteras det empiriska materialet med utgångspunkt från uppsatsens frågeställningar.

6.1 Tidigare utlandstjänst

På frågan ”*Har du vid utlandstjänst upplevt en negativ inställning från någon/några anhöriga.*”, så svarade tre fjärdedelar att de upplevt en negativ uppfattning från anhöriga i samband med sin utlandstjänstgöring, en kommentar om detta med anhörigas inställning finns enligt citatet nedan:

Det klassiska, alltid jobbigare för dom som är hemma än för de som är iväg. Alltså, inte negativ till insatsen i sig utan mer att det är jobbigt för den anhörige som blir kvar hemma. Det är närmast anhörig jag menar dvs föräldrar och flickvän.

Vidare kan det ses att de flesta typer av anhöriga som tas upp som exempel vanligtvis är föräldrar. En förklaring till detta kan vara att nästan hälften av kadetterna är ensamstående. Att föräldrar är negativa är förståeligt, ingen förälder vill väl att ens barn ska åka till en plats som härjas av oroligheter. En intressant sak med den frågan är att många av de svarande angett sin mamma som negativ till utlandstjänst, medan pappan inte nämnts. Detta är ett fenomen som ofta kan förekomma. En tolkning av detta kan vara att pappan ofta inte säger hur orolig han egentligen är och på så vis tas han inte med lika ofta.

När man tittar på svaren på frågan om de som gjort utlandstjänst har upplevt någon negativ förändring psykiskt efter sin tjänstgöring, så svarade hälften av kadetterna att de hade känningar av sin utlandstjänst som visade sig genom rastlöshet, stress, reagerade på höga ljud, sömnproblem osv. Det verkar dock som om dessa problem gick över efter några veckor för de flesta efter hemkomsten. Om det fortfarande är någon som har problem framgår dock ej i svaren. Den andra hälften av kadetterna som svarade att de inte upplevt någon negativ ändring, tros ändå efter sin tjänstgöring ha förändrats på något vis, kanske inte negativt men ändå förändrats som person. Upplever att de som varit på tjänstgöring utomlands oftare ser lite allvarigare på saker och ting i sitt vardagliga liv.

En kommentar, som tidigare återgivits i resultatkapitlet, som kan tyda på att det fortfarande finns de som har permanenta förändringar i sin personlighet är denna:

Jag kan känna mig lite äldre och tråkigare, lite luttrad. Inte samma ungdomliga glöd som innan.

Frågan om långsiktiga efterverkningar är något som borde uppmärksammas i högre utsträckning. Min uppfattning är att vissa av dem som tjänstgjort utomlands uppvisar en delvis dyster bild. De har upplevt väldigt mycket som vi som inte har den erfarenheten kan förstå och relatera till.

När det gäller frågan om de anhöriga märkt någon negativ förändring på kadetten så var det endast fem som svarade att så var fallet. Det kan också vara så att fler anhöriga har märkt olika förändringar men inte sagt något till kadetten. Generellt kan det nog upplevas jobbigt för många anhöriga att påpeka en förändring hos deras partner, son, dotter etc. Det finns nog en tendens till att man hoppas att allt ska återgå till det normala så fort som möjligt, det kan också finnas en rädsla att om man pratar om det, rivs det istället upp och tar längre tid för soldaten att bli återställd.

6.2 Barn

Av de 92 kadetter som svarat på enkäten så har sex barn. Om vi då gör en närmare koll på deras inställning till tjänstgöring utomlands så är tre av dessa kadetter positiva, två negativa och en svarade varken eller på frågan angående viljan till utlandstjänst.

Bland dem som har barn, så är de flesta av deras anhöriga (sambo make eller maka) ganska negativa eller mycket negativa till att partnern åker utomlands för att tjänstgöra. Detta kan tänkas ha ett samband med den förhöjda arbetsinsatsen som partnern får utstå under tiden som tjänstgöringen pågår. Barn har alltså en stor inverkan på anhörigas inställning angående utlandstjänst. Det är troligt att barn också påverkar kadetterna i frågan angående utlandstjänst. Detta var ett resultat av en tidigare studie i ämnet av Tagesson³⁷, där det framkom att de med barn var mindre villiga till att göra utlandstjänst.

Anhöriga har, som framgår i undersökningen, en stor påverkan på viljan till utlandstjänst. Barn är en intressant faktor i frågan när det gäller motivationen till utlandstjänst bland försvarsmakts anställda. Jag är av uppfattningen att barn bygger ännu starkare band mellan människor. För de anhöriga, helst hos partnern, blir det ytterligare en faktor att ta med i sina funderingar, det blir mer att vara orolig över. Även den som kan komma att åka iväg får en hel del att fundera över. Man missar som förälder mycket av barnens uppväxt om man är borta sex månader, framförallt vid de unga åldrarna då utvecklingen går snabbt. Men även när barnen blivit äldre och närmar sig tonåren kan det få stora konsekvenser för relationerna mellan den förälder som åker bort och barnet. Tonårstiden kan ju vara både problematisk och känslig. Om man ser på vilka faktorer som påverkade mest till att anhöriga är negativa till utlandstjänst var tiden som soldaten är borta det som hade minst inverkan (7 %), men gör jag en mer detaljerad sammanställning så ser jag att det är bland de med barn som tidsaspekten tagits med i en större utsträckning. Att tiden borta från barnen samt den extra arbetsbördan för den anörige spelar in är sannolikt bidragande anledningar till detta.

6.3 Obligatoriet

Rörande obligatoriet hade intressant nog så mycket som en fjärdedel funderat över yrkesvalet på grund av detta. Resultatet i sig är kanske inte så konstigt, det är inget litet beslut att ta. Hur människor som tjänstgör utomlands och deras anhöriga ställer sig i frågan om utlandstjänst kan även skilja en hel del mellan de olika gångerna soldaten åker ut, beroende på vilken livssituation man befinner sig i. Första gången har man kanske en flickvän/pojkvän. Längre fram i livet så kommer i de flesta fall barn in i bilden, vilket gör att inställningen till utlandstjänst väsentligt påverkas bland de anhöriga, vilket min och tidigare undersökningar visar.³⁸ I en studie gjord av Hyllengren³⁹ som genomfördes i syfte att undersöka hur de första officerarna med en akademisk examen såg på sin utbildning, sin roll i försvarsmakten och möjligheten till en kommande utlandstjänst. I en intervju beskriver en kadett sin syn på utlandstjänstgöring, som att man betalar tillbaka det man kostat, till försvarsmakten och Sverige, när man är på utlandsmission. Ett sådant sätt att se på saken är nog inte ovanligt. Även i min undersökning kan det vara så kadetterna tänker när det gäller just motivation och syn på utlandstjänstgöring.

När jag själv får frågan kring hur jag ställer mig till utlandstjänstgöring så brukar jag svara som följer i citatet nedan:

³⁷ Tagesson, P, (2004)

³⁸ Tagesson, P, (2004)

³⁹ Hyllengren, P, (2010)

Det är som om att man under många år tränar fotboll, men aldrig får spela match. Aldrig får se vad man går för, om det man tränat på verkligen fungerar ute i verkligheten mot en riktig motståndare.⁴⁰

Med detta vill jag nu inte påstå att det skulle finnas någon större likhet mellan att spela fotboll och åka till t.ex. Afghanistan. Men det brukar vara ett bra sätt att få omgivningen, som inte är i det militära, att förstå en del av det som ligger bakom valet att åka på insats.

Inställningen till utlandstjänst bland kadetterna är positiv, nästan 80 % svarade att de är positiva. Detta beror troligen på att de är inskolade i det ”nya” systemet och de vet vad de har valt för yrke. De som inte är beredda att åka utomlands söker troligtvis inte in på officersutbildningen. Detta för med sig att de är beredda på att genomföra utlandstjänstgöring.

Om man jämför resultatet från min undersökning och den som genomförts av Tagesson⁴¹ rörande frågan om inställning till utlandstjänst så är kadetterna (79 %) lika positiva till utlandstjänst som de som 2004 gick Chefsprogrammet (79 %). Redan 2004 (innan obligatoriet avtalet trädde i kraft) fanns alltså en positiv syn på utlandstjänst bland officerare. Det bör även läggas märke till att kadetterna som svarat på min enkät är betydligt yngre än de officerare som 2004 svarade på Tagessons undersökning, detta innebär att de har mer levnadserfarenhet och de flesta även barn. En viktig faktor att beakta vid en sådan jämförelse är dock att de yngre nu kommer in i en försvarsmakt som är inriktad mot att göra insatser utomlands vilket inte de äldre gjorde när de började sin karriär inom försvarsmakten.

6.4 Olika vapengrenar, olika inställning

Jämför man mellan vapengrenarna så kan man se att det är hos flygvapnet som de flesta funderingarna angående yrkesvalet finns, hela 40 % har ifrågasatt sitt yrkesval på grund av det internationella obligatoriet. Detta kan ha att göra med att flygvapnet inte har haft några flygplansförband utomlands på väldigt många år. Innan insatsen i Libyen så var Kongo (1961-1963) senaste gången Sverige skickat stridsflyg utomlands för skarp insats. Detta medför sannolikt att många kanske inte riktigt vet vad det innebär med en utlandstjänst för flygvapnet. För de som skall flyga helikopter så har Sverige nu skickat helikoptrar till Afghanistan för att stödja insatsen där med sjukvårdstransport. Detta innebär att även de har en trolig framtid med utlandstjänst.

Den vapengren som har minst andel som funderat över sitt yrkesval är marinen, i marinen räknas både Amfibie och Flottan in. En bakomliggande förklaring till detta kan möjligen vara att flottans insatser hittills inte har haft samma hotbild som den i Afghanistan, som armén har huvudansvaret för. I en diskussion på ett seminarium med en av kadetterna som efter examen skall börja jobba inom flottan, framkom även att kadetten hade en teori om att det kunde bero på att det inom flottan finns en viss vana, genom att de hemma i Sverige löser samma uppgift, spelar ingen roll om det är i Medelhavet eller i Bottenhavet. Åka båt gör man på samma sätt, vilket vatten det är gör ingen skillnad.

Men den vapengren som har i särklass mest erfarenhet av utlandstjänstgöring är armén som sedan 1956 har haft militär trupp på olika platser i världen. Detta medför att det finns en helt annan inställning till utlandstjänst, än inom de andra vapengrenarna.

⁴⁰ Författarens eget uttryck

⁴¹ Tagesson, P, (2004)

6.5 Anhöriga

Det som av enkäten kan utläsas angående hur kadetternas vilja till utlandstjänst påverkas av anhöriga, är att denna påverkan är en viktig faktor. Stödet hemifrån är alltså en viktig del i beslutet. Drygt tre fjärdedelar anser att de anhörigas inställning har en mycket eller ganska stor betydelse. Genom detta kan man fastställa att de anhöriga är något för försvarsmakten att ta vara på. Om försvaret kan göra tiden som tjänstgöringen tar till en mindre jobbig tid, kan man kanske ändra inställningen hos både anställda och anhöriga till det bättre. Vilket kan skapa både ett bra arbets- och hemma klimat.

Något som också är viktigt att komma ihåg, och som en av dem som gjort utlandstjänst påpekat, är att även om de anhöriga inte tycker om att soldaten eller officeren åker utomlands så betyder det inte att de inte stödjer beslutet. Personligen så skulle det bli oerhört jobbigt om jag inte kände att mina närmaste anhöriga stöttade mig om jag åker utomlands. Jag vet att de inte är helt positiva till det, men det är inte samma sak som att de inte skulle stödja mig i mitt beslut.

Ser man till anledningar till varför anhöriga är negativa till utlandstjänst är inte oväntat största anledningen riskerna (55 %) som det för med sig att åka till orosområden. Tiden ansågs inte vara en avgörande faktor för en stor del (8 %). Sociala skäl (30 %) var näst största anledningen och tredje anledningen var rädslan för att kadetten skall ha förändrats personlighetsmässigt (24 %).

Det är dock sannolikt att det är den sammanlagda oron för ett antal olika orsaker som bygger på många olika faktorer, som man inte alltid kan ta på, påverkar inställningen hos anhöriga. Det kan därför vara av stor vikt att de anhöriga tidigt informeras om utlandstjänst, kanske t.ex. redan under utbildningstiden på MHS Karlberg. Att få veta mer detaljerat vad utlandstjänst är och få en bättre förståelse, utöver information från den egna sonen eller dottern etc. Skulle sannolikt också vara mycket uppskattat

6.6 Övriga reflektioner

Om vi skall jämföra Sverige med något annat land kan vi ta USA som har en helt annan inställning till sina soldater som är ute på farliga uppdrag. Där ses de som hjältar. Det finns så kallade "*Wall of heroes*"⁴² vid vanliga matbutiker och på andra offentliga platser men även på internet, där de som stupat i tjänsten kan få sin bild uppsatt. Nu skall man för den skull inte tro att amerikanska anhöriga inte är oroliga när deras soldater är borta, för så är det naturligtvis.

I Sverige är det annorlunda. Här får soldater och officerare nästan försvara sig själv och försvarsmakten ifall någon får reda på att man är försvarsanställd. Detta kan i längden bli väldigt påfrestande.

Nu vill jag inte påstå att vi skall ha samma inställning som amerikanerna till utlandstjänst. Mer uppskattning och förståelse till dem som gör och har gjort en insats internationellt i Sveriges tjänst skulle dock sannolikt kunna underlätta anpassningen hos de som gjort utlandstjänst. Att Försvarsmakten skickar soldater utomlands är ett beslut som tas av de folkvalda och inte av själva försvaret, ett faktum som ofta glöms bort.

⁴² <http://www.co.gloucester.nj.us/Government/Departments/VA/heroes.cfm> besökt 2011-06-25

7 Slutsatser

7.1 Slutsatser

Anhöriga är en mycket viktig del för kadetter i deras inställning till utlandstjänst. Därför bör försvarsmakten lägga ner kraft på att informera bland anhöriga och på så sätt öka motivationen hos officerare och soldater i den svenska försvarsmakten.

Det finns en klart positiv inställning till utlandstjänstgöring bland de blivande officerarna på den 216:e kursen på MHS Karlberg. Medan deras anhöriga inte är lika positiva så som kadetterna uppfattar sina anhörigas inställning.

Även om antalet deltagare med barn var mycket litet (6 %) visas här precis som i tidigare undersökningar på en ytterligare negativ påverkan till utlandstjänst, framförallt bland de anhöriga, men till viss del även bland de blivande officerarna.

7.2 Förslag på vidare forskning

Inom området anhöriga till officerare och soldater finns det många intressanta delar att studera, mycket på grund av att försvarsmakten står inför stora förändringar med det nya befälssystemet och anställda soldater, men också det faktum att just missionerna i Afghanistan har blivit mycket mer påfrestande för alla parter än vad man kunde förutse.

Ett område för fortsatt forskning skulle t.ex. vara att närmare ta reda på om anhöriga har uppfattat att deras situation förbättrats då de tagit del av anhörigstödet.

Vidare kunde det vara av intresse att undersöka om de soldater som behövde rehabilitering fick den hjälp de behövde.

Det skulle också vara önskvärt med fler studier som direkt belyser frågan angående kadettens anhöriga och deras inställning till yrkesvalet liksom hur deras partner, son, dotter, syskon eller vän ställer sig i frågan. Det finns sedan tidigare ingen undersökning som frågar kadetter och anhöriga separat. Kadetter är en grupp inom försvarsmakten som ofta glöms bort när det kommer till undersökningar.

Det skulle även kunna vara intressant att efter att den 216:e kursen tagit examen och arbetat några år, göra en ny undersökning, i syfte att se huruvida de har ändrat inställning till sitt yrkesval och utlandstjänstgöring efter att ha jobbat i ett antal år och kanske genomfört en eller flera utlandstjänstgöringar

7.3 Kritik av uppsatsen

En av uppsatsens metodiska svagheter är att enkäten endast fångar de anhörigas inställning indirekt. Det är också svårt att bedöma kvalitén på relationen mellan de anhöriga och kadetterna. Uppfattar kadetten den anhöriges åsikt rätt och hur mycket av kadettens egen inställning finns bakom svaren. Det bästa hade varit att fråga de anhöriga direkt, men på grund av svårigheterna av att få tag på register med dessa så bedömdes det inte möjligt att genomföra.

En annan av enkätens svagheter var att den kanske borde ha haft fler alternativ. Exempelvis på frågan angående vilka faktorer som gjorde anhöriga negativa. Här hade man även kunnat

lägga till en fritextruta, vilket hade gett en större möjlighet för den svarande att lägga till egna reflektioner och kommentarer.

En annan fråga som nu i efterhand hade varit intressant att ställa till dem som gjort utlandstjänst tidigare och upplevt negativa förändringar hos sig själv, var om de fick den hjälp som de behövde för att kunna bearbeta sina problem. Och om de upplevde någon förbättring tack vare detta.

Bland de svarande är det endast sex stycken som har barn. Jag tycker det var synd för undersökningen att det inte var fler bland de svarande som hade det. Hade gjort just frågan angående barn bättre och gjort att den hade kunnat analyseras mer.

En svaghet med undersökningen är bristen på metodologiska kvant körningar. Dessa hade hjälpt till med att få fram de intressanta jämförelserna som skulle kunna göras med hjälp av det empiriska materialet från enkätsvaren.

Ännu ett problem som uppstod när resultatet skulle analyseras var att det inte gick att göra en sammanställning där man utgick från de olika missionsområdena. Detta på grund av att de svaren var fritext. Det hade varit intressant att se hur de anhöriga ställer/ställde sig till utlandstjänst beroende på vilket missionsområde kadetterna tjänstgjort i.

8 Referenser

Tryckta referenser

Alvesson, M & Sköldberg, K, 1994: *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Booth, Segal, Bell, 2007: *What We Know About Army Families*. USA: US Army, MWR.

Hyllengren, P, 2010: *De första officerarna i Försvarsmakten med en akademisk yrkesexamen*, Stockholm: Försvarshögskolan. ISSN 1653-1523.

NATO, 2008: *Allied Administrative Publication-6 Glossary Of Terms And Definitions (AAP-6)* s. 2-C-18.

Officersförbundet, 2008: *Hela familjen gör utlandstjänst, en enkätstudie av de anhörigas upplevelser av utlandstjänst*. SYNOVATE.

Schumm, Bell, Gade, 2000: *Effects of a military overseas peacekeeping deployment on marital quality, satisfaction and stability*. Psychological Reports. 87(3, 1), 815-821.

Sjöstrand, C, 2006: *Utlandsstyrkan i fredens tjänst, försvarsmaktens internationella tjänster*. Malmö: Arena.

SOU 2007:77, *Delbetänkande från Veteransoldatutredningen. En svensk veteranpolitik, del 1. Ansvar för personal före, under och efter internationella militära insatser*.

SOU 2008:91, *En svensk veteranpolitik, del 2*.

Tagesson, P, 2004: *Internationell tjänst och familj*. Stockholm: Försvarshögskolan.

Weibull, L, 2009: *”Vi borde också få medalj”*. Stockholm: Försvarshögskolan.

Internet referenser

<http://www.co.gloucester.nj.us/Government/Departments/VA/heroes.cfm>

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/>

<http://www.invidzonen.se/>

<http://www.isaf.nato.int/>

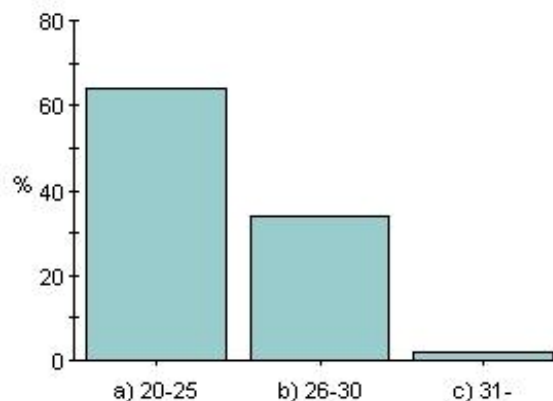
<http://www.sverigeiafghanistan.se/>

9 Bilagor

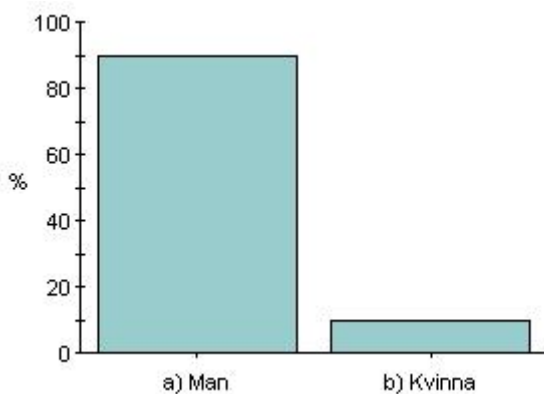
9.1 Kadetter och anhörigas bakgrund

9.1.1 Kadeters bakgrund

Åldern på de svarande dominerades av de kadetter som är i åldern 20-25 år (64 %), därefter följer gruppen 25-30 år (34 %) och den minsta andelen utgörs av dem som är 31 år eller äldre (2 %). Resultatet kan till höger ses illustrerat i Figur 5.

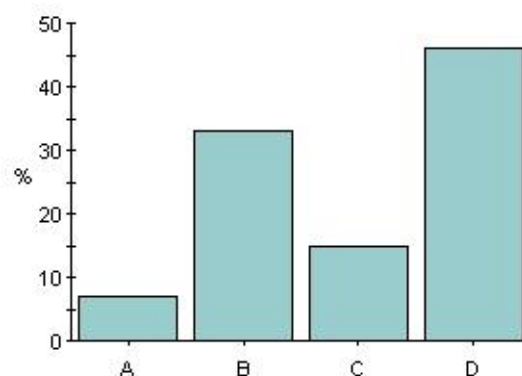
Figur 5. Ålder på kadetterna. N=92

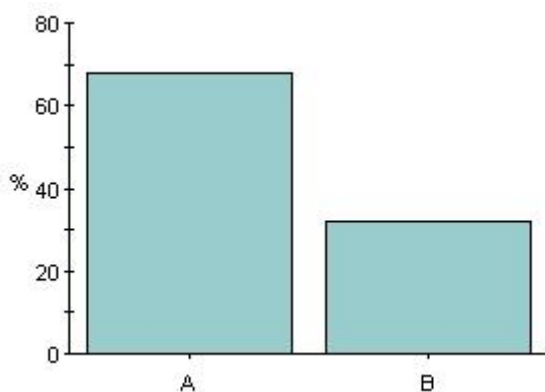
Figur 6. Könsfördelning bland kadetterna. N=92

Av de inkomna svaren var den största delen respondenter män (90 %) vilket medför att andelen kvinnor blir betydligt mindre, de utgör en tiondel (10 %). Se figur 6.

När det kommer till civilstånd kan man i stapeldiagrammet till höger (Figur 7) se att de som är gift (A) utgör den minsta delen (7 %), medan nästan hälften av kadetterna och den störst representerade svarsgruppen är ensamstående (D)(46 %). Näst störst i denna kategori är de med sambo (B) (33 %). De som är särbo (C) utgör ungefär en sjättedel av de svarande (15 %).

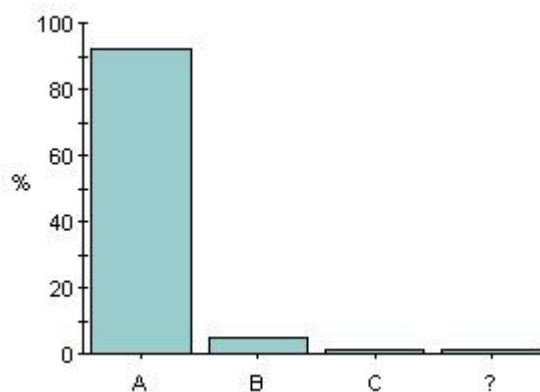
Figur 7. Kadeters civilstånd. N=92

Figur 8. Kadeters boende. N=92

Vad gäller kadetternas boende utöver det boende som de tillhandahålls på Karlberg så bor stora delar av dem i antingen ett eget hus eller lägenhet (A)(69 %). Resterande bor hos sina föräldrar (B) (31 %). Detta åskådliggörs i figur 8.

Rörande frågan om egna barn visar att största delen av kadetterna inte har barn (A)(93 %). Bland de sex som har barn har fem stycken ett barn (B)(5 %). Vilket naturligt innebär att endast en har två eller fler barn (C)(1 %). I figur 9 presenteras detta i ett stapeldiagram. Frågetecknet i diagrammet representerar den person som inte svarade på frågan (1 %).

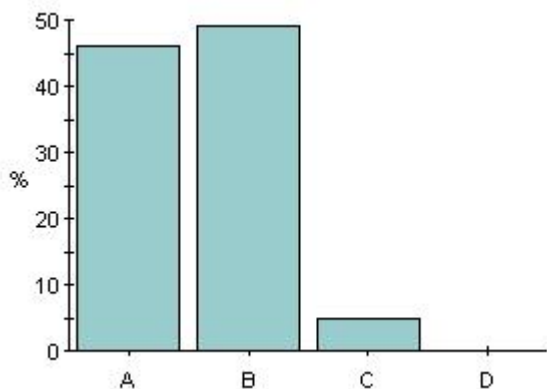

Figur 9. Kadetter med barn. N=92

På frågan om vilken vapengren kadetterna kommer att tillhöra efter examen är det tre femtedelar (62 %) som skall börja jobba inom armén. Marinens andel blev nästan en fjärdedel (21 %), minsta antalet var de som skall till flygvapnet de utgör ungefär en sjättedel (16 %). En av kadetterna hade missat att svara på denna fråga (1 %).

Frågan om vilken vapengren som kadetterna efter examen kommer att tillhöra var sista frågan angående de svarandes bakgrund. Nu följer en sammanställning kring de anhöriga som kadetterna valde att referera till i de svar som hade med anhörigas inställning att göra.

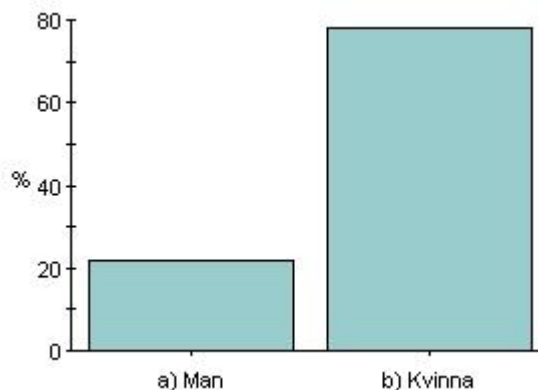
9.1.2 Anhörigas bakgrund

Figur 10. Anhörig som refereras till. N=92

Den första frågan var vilken anhörig som kadetterna valt att referera till i sina svar. Syskon (C) var den anhöriggrupp som hade lägst andel (5 %) (om man nu inte räknar med alternativet annan (D) som ingen hade valt). De flesta, närmare hälften (49 %) valde en förälder (B) som referens till de kommande frågorna. Nästan lika många (46 %) av de svarande valde en partner (A) som referens i form av antingen sambo, fru, man, pojkvän eller flickvän.

När det gäller de anhörigas kön så är drygt tre fjärdedelar kvinnor (78 %) medan cirka en fjärdedel är män (22 %) som kadetterna valt att referera till.

Figur 11. Anhörigas kön. N=92

Tabell 2. Anhörigas ålder. N=92

a) -20	2.17%
b) 20-25	30.4%
c) 26-30	14.1%
d) 31-35	4.35%
e) 36-40	0%
f) 41-45	1.09%
g) 46-50	8.7%
h) 50-	39.1%

Om man ser till åldern på de anhöriga så kan man i tabell 2 se att nästan två femtedelar (39 %) valt en anhörig som är över 50 år, vilket sannolikt representerar en förälder. Nästa två stora grupper är inom ålderssvepet 20-25 år respektive 26-30 år och de utgör tillsammans nästan hälften (45 %). De resterande åldersgrupperna utgör således cirka en sjättedel (16 %).

9.2 Enkät

216 kursen Enkät, C-uppsats, Oskarsson

Enkät angående anhöriga och utlandstjänst

Mitt namn är Erik Oskarsson och jag läser sista terminen på officersprogrammet. Denna enkät som du ombeds svara på kommer att utgöra en viktig del i min C-uppsats som handlar om anhörigas inställning till utlandstjänstgöring.

Syfte

Syftet med enkäten är att se hur Kadetter ur den 216:e kursen på MHS Karlberg ser på sina anhörigas inställning till, att det vid anställning i Försvarmakten kommer att förväntas/krävas att de göra utlandstjänstgöring.

Ta ställning till frågorna efter bästa förmåga och svara så ärligt du kan.

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt.

Tack för ditt deltagande.

Din bakgrund

1. Din ålder?

- a) 20-25 b) 26-30 c) 31-

2. Ditt kön?

- a) Man b) Kvinna

3. Civilstånd?

- a) Gift
 b) Sambo
 c) Särbo
 d) Ensamstående

4. Hur bor du för närvarande? (utöver Karlberg)

- a) Hus/Lägenhet
 b) Hos föräldrar

5. Har du barn?

- a) Nej
- b) Ja, ett
- c) Ja, två eller fler

Din missionserfarenhet

6. Har du gjort utlandstjänst?

- a) Nej
- b) Ja, ett
- c) Ja, två eller fler

6.1. Om ja, ange vilket/vilka missionsområde(n) samt år?

7. Hur ställer du dig idag till en framtida utlandstjänst?

- a) Positiv
- b) Varken eller
- c) Negativ

Anhörig som refereras till inför framtida utlandstjänst

8. Välj den som är närmast anhörig.

- a) Sambo/Fru/Man/Flickvän
- b) En förälder
- c) Ett syskon
- d) Annan

9. Den anhöriges kön?

- a) Man b) Kvinna

10. Den anhöriges ålder?

- a) -20

- b) 20-25
- c) 26-30
- d) 31-35
- e) 36-40
- f) 41-45
- g) 46-50
- h) 50-

Den anhöriges inställning till att du kan komma att göra utlandstjänstgöring.

11. Hur ställer sig den anhörige sig till att du kan komma att åka på utlandstjänstgöring?

- a) Mycket positiv
- b) Ganska positiv
- c) Varken eller
- d) Ganska negativ
- e) Mycket negativ

11.1. Om svaret var Ganska negativ eller Mycket negativ på förra frågan. Vad är anledningen till detta? Välj de två alternativ som har störst påverkan till denna åsikt.

- a) Riskerna (allmänt)
- b) Sociala skäl (Borta från den anhörige, mm)
- c) Tiden (Den sammanhängande frånvaron)
- d) Rädd att du skall förändras som person efter tjänstgöringen

12. Har obligatoriet om utlandstjänst fått den anhörige att ifrågasätta ditt yrkesval?

- a) Ja b) Nej

13. Har obligatoriet om utlandstjänst fått DIG att ifrågasätta ditt yrkesval?

- a) Ja b) Nej

14. Tror den anhörige att du genom att göra utlandsmission kommer att negativt förändras personlighetsmässigt?

- a) Ja b) Nej

15. Tror DU att du genom att göra utlandsmission kommer att negativt förändras personlighetsmässigt?

- a) Ja b) Nej

För de som gjort utlandstjänstgöring

16. Har du vid utlandstjänst upplevt en negativ inställning från någon/några anhöriga.

- a) Ja b) Nej

Om Ja, från vem/vilka?

17. Efter din utlandstjänstgöring(ar), ändrades de anhörigas inställning till utlandstjänstgöring?

- a) Positivt
 b) Ändrades inte
 c) Negativt

18. La anhöriga märke till någon form av negativ psykisk/fysisk reaktion hos dig efter utlandstjänstgöring?

- a) Ja b) Nej

18.1. Om Ja, vad gällde det?

- a) Fysisk förändring
 b) Psykisk förändring

På vilket sätt?

19. La DU märke till någon form av negativ psykisk/fysisk reaktion hos DIG

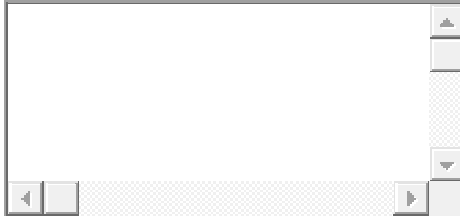
efter utlandstjänstgöringen?

- a) Ja b) Nej

19.1. Om Ja, vad gällde det?

- a) Fysisk förändring
 b) Psykisk förändring

På vilket sätt?

20. La DU eller någon anhörig märke till någon form av negativ psykisk/fysisk reaktion hos någon ANHÖRIG efter utlandstjänstgöringen?

- a) Ja b) Nej

20.1. Om Ja, vad gällde det?

- a) Fysisk förändring
 b) Psykisk förändring

På vilket sätt?

Avslutande frågor

21. Hur stor betydelse tillskriver DU allmänt sett nära anhörigas inställning till utlandstjänstgöring för DIN egen motivation att göra sådan?

- a) Mycket stor betydelse
 b) Ganska
 c) Varken stor eller liten
 d) Ganska liten
 e) Mycket liten betydelse

22. Vilket truppslag kommer du att tillhöra efter examen?

- a) Armen
- b) Flygvapnet
- c) Marinen

23. Svaren som du angett att den anhörige tycker är:

- a) Har själv hört den anhörige säga detta.
- b) Uppfattat vissa tendenser till att den anhörige tycker detta
- c) ”Gissar” att den anhörige tycker detta.

Tack för din medverkan!

Dina svar kommer att ge ett viktigt underlag till min c-opsats.

Vid intresse av arbetet eller om du vill tillägga något, tveka inte att kontakta mig.

/Erik Oskarsson
070-54 28 502
erik.oskarsson@fhs.op.se

Skicka in svaren

Rensa all inmatning

Kontaktperson: Erik Oskarsson, Erik.Oskarsson@op.fhs.se
Senast ändrad: 2011-05-10